

Pest, január 21-kén 1855.

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedrévét iven jelenik meg. —
Előfizetési díj helyben : január—juniusi folyamra azaz : hat hónapra 1 ft. 30 kr.
Házhoz küldve 2 ft. pp.

Postán elküldve minden egyéb költség nélkül : január—juniusi folyamra
azaz : hat hónapra 2 ft. pp. — Az előfizetési díj az alulírt kiadókhöz bérmentve
utasítandó. — Landerer és Heckenast, kiadók, egyetem-utca 4. sz. a.

Bosquet francia tábornok.

Bosquet (olv.: Boszké) tábornok egyike a francia keleti sereg legvitézesebb katonáinak, ki különösen az almai csatában tüntette ki magát bátorsága által.

Született 1810-ben, most tehát még csak 44 éves. 19 éves korában a párisi polytechnikai iskola növendéke lett. Később a metzi katonai iskolát látogatta meg s már 1833. tüzérhadnagyának neveztetett ki. Ekkor Algirba szeretett volna menni, de kedve ellenére egy francia város helyőrségéhez küldetett. Itt nagy buzgalommal tanulta a hadi tudományokat s oly jól használta idejét, hogy nemsokára magára vonta minden felebbvalóinak figyelmét. A következő évben Algirba utazott ezredével. Algiri számos hős tettei közül csak egyet említünk, mely katonai híret mintegy megalapította. Egy hadi kiküldetésnél, mely egy kis seregosztályra volt bízva, s melyet *Bosquet* néhány ágyúval kísért, a kis sereg egyszerre egy nagy csapat arabtól látja magát körülveve. A francziák helyzete igen veszélyes volt. A parancsnok kiadta ugyan a működési tervet, de ettől sem lehetett jobb fordulatot várni. *Bosquet* hadnagy figyelmeztette erre a parancsnokot s egy másik tervet tanácsolt, mely el is fogadtatott s a legjobb sikerre vezetett. A parancsnok a fiatal tisztet a miniszteriumnak a becsületrenddel jutalmazni ajánlá, ezt azonban csak később nyerheté el, midőn a miniszterium igazságtalanságán felindult valamennyi tisztársai kilépésökkel fenyegettek, ha a rendjelt meg nem adják neki. 1839-ben kapitány lett. 1841-ben elhagyá a tüzérséget. 1845-ben alezredessé, 1848-ban dandár tábornokká neveztetett ki. 1853-ban lett osztálytábornok s 1854-ben a keleti hadsereg második osztálya bizatott reá.

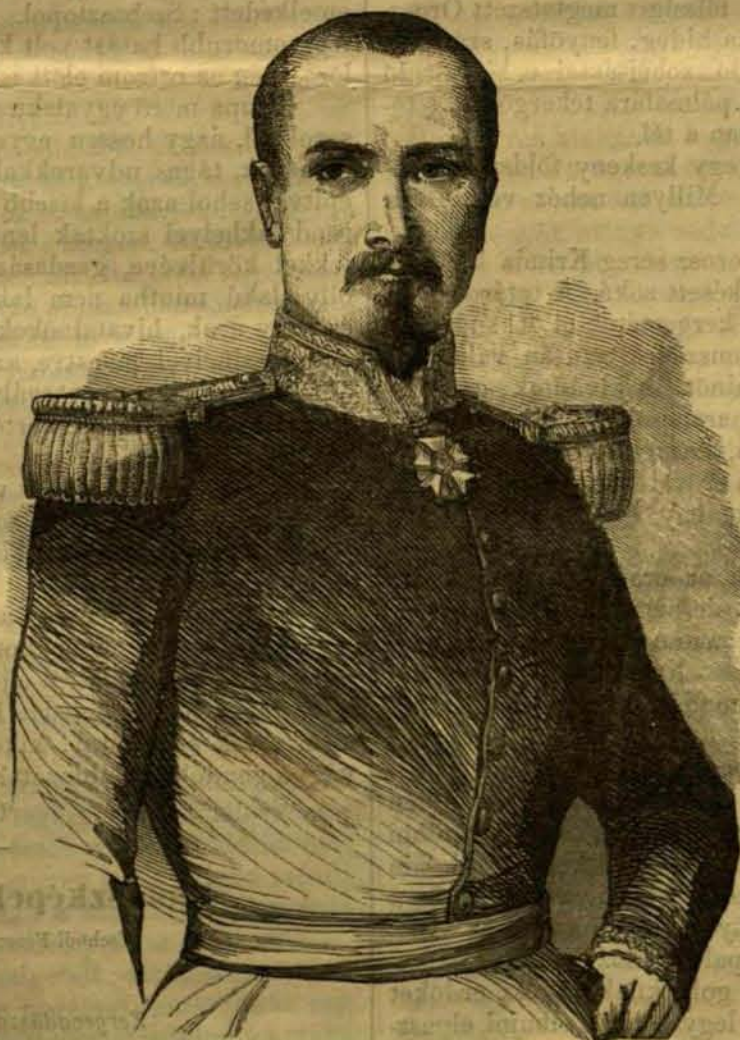
A francziáknak az utóbbi 20 évben Algirban küzdött minden csatáiban részt vett s több ízben sebet kapott. *Bosquet* tábornok tökéletesen ismeri Afrikát. Igen jól beszél arabul s a különféle arab törzsek szokásai és története teljesen ismeretekkel élte. Ha kell, bátran szembeszáll az ellenséggel, de a

legyőzött ellenségnek mindig meg tudja nyerni szeretetét s ereje nem csak katonai erélyében áll, hanem mérséklete és igazságosságában is. Azonkívül *Bosquet* tábornok ritka szerénységgel bír. Milly ritka jellem, mutatja egy levele is, melyet előléptetése alkalmával egy barátjához intézett. — „Most divatban van — így szól a levél — dicsvágyónak mutatkozni s minden áron mások fölé emelkedni. Nem tudom, mit tartanak mások katonai pályámról, én érzem, hogy igen keveset tettem. A sors határozta úgy. Ugy vala az megírva, mint az arabok mondják, s én igen szeretem e hitet. Felhivom az élőket és holtakat, mutassák meg csak egy lépésemet, mely által jobbra vagy balra akartam mozdítani ügyemet. Elismerem hogy a parancsnokságot szeretem, már csak azon czélok miatt is, melyeket általa el lehet érni, de a külső kitüntetések, az arany ráma, kevésbé vannak nyemre skerrülöm őket.”

Az almai csatában *Bosquet* tábornok döntötte el a csatát s Inkerman mellett ő vágta ki az oroszok által körülfogott angolokat. Mind Canrobert, mind

Raglan fővezérek élénk szavakkal fejezték ki elismerésüket *Bosquet* fényes érdemei irányában.

Hogy az inkermani csata alkalmával igen nagy szolgálatot tett az angol hadseregnek, ezt múlt uj év napján nyilvánosan kifejezte Franciaországban, Pau (Pó) városban tartózkodó több

angol. Ezek megtudván, hogy a tábornok anyja, Bosquetné asszony, szintén azon városban lakik, a nevezett napon küldöttséget küldtek hozzá, hogy vitéz fiához szerencsét kívánjanak, mint a kire méltán lehet büszke Franciaország, s megkérték, hogy tiszteletök ez emlékét szívesen fogadja. Kinyilatkoztatták egyszersmínd, hogy ez által nem csak nemes szövetséges társuk, a francia hadsereg iránt akarják rokonszenvöket kifejezni, hanem különösen hálájokat is Bosquet tábornok irányában. „Bosquet tábornok volt az — így szólának — a ki a hadi szerencse által gyámolítva, az inkermani szörnyű csatában hathatós segítséget hozott a végerőfeszítéssel küzdő angoloknak. Osztálya élén azon ponton jelent meg, hol legvéresebb volt a csata, gyors és biztos vezéri pillanatával egyszerre belátta, hol legszükségesebb a segítség“ stb.

Minden arra mutat, hogy Bosquet tábornok még nagy szerepre van hivatva a háboru folyamában.

Az akh-tiári fogoly.

Elbeszélés

JÓKAI MÓRTÓL.

(Folytatás.)

Mi lett tehát azon fiúból, kit Palukhin hercegnő szült Korzky grófnak?

Valóban a jámbor fiúnak jó lett volna soha nem hallani anyja szavát és különösen soha sem tudni meg azt a titkot, a mit az előtte halála órájában felfedezett.

Azt sem várták meg vele, hogy anyját eltemettetni lássa, rögtön elzárták mély magányos börtönbe, és ott tartották évekig, hosszú évekig olly elzárt magányban, a hol emberrel nem beszélhetett soha.

Történt e közben, hogy a krimi félsziget megtetszett Oroszország urainak. Nem is csoda. Ama hideg, fenyőfás, szánutas országból méltán tekinthettek epedő sohajtással e kis viruló paradicsomra, hol a szőlővessző a pálmafára tekergőzik, s tovább tart a nyár mint Oroszországban a tél.

És ezt a kis paradicsomat csak egy keskeny földszoros választotta el az orosz birodalomtól! Millyen nehéz volt itt a kísértetnek ellenállani!

Évek óta készen állt egy nagy orosz sereg Krimia kapujánál s várta az alkalmat. Az nem is késett soká. A tatárok nem voltak megelégedve fejedelmükkel: kergessétek el őt! sugák az oroszok, és ezek megtették: a jó szomszédok azután választottak számukra másikat, ollyat, a minőt ők kívántak, csendes, jóvérű embert, a ki hagy magának parancsolni.

A török zultán, Krimia védura, haragudott e lázadásért s haragjában egyik basáját fegyveres erővel küldé a tatárokhoz; az elfoglalt tőlük egy darab földet, egy kicsiny-kis földet a tenger közepén, Tamán szigetét.

Ne engedjétek földeteket, sugák az oroszok a tatároknak, tüzétek el onnan a törököt. Elűznök, de nem birunk vele, gyere jó szomszéd, segíts! A jó szomszéd azután bement egy akkora sereggel, hogy elűzheté a török basát Krimiaból, elfoglalá a tatárok erősségeit, és akkor azt mondá: hogy jó minekiünk itten lagnunk.

A tatár nép elszörnyedt e vakmerő áruláson s fegyvert ragadt az oroszok ellen; ekkor azután összeszoríták őket minden oldalról egy csoportba, s harmincezeret leöltek közülök, a többi meghódolt, vagy kifutott Circassiába. A szép kis paradicsom közprédának lön tekintve, a mecsetekből kaszárnyák lettek, a khánok palotájáról leszedték az arany czifrázatokat, s az oszlopokat elhordták Potemkin herceg palotájához, a szép vízvezetők csöveit megolvastották puska golyóknak, egész erdöket kiirtottak, hogy a kóbor tatárnak ne legyen hova elbujni, elpusztíták a nagyobb városokat, Kercset és Kaffát, hogy annál nagyobb kedve legyen azon hetvenötezer görög és örménynek, kiket Krimiaból elhurczoltak, a nogai sivatagot megtelepíteni.

Illyenformán Krimianak, melly a hajdani khánok alatt harmincezer harczost birt lóra ültetni, nem maradt több lakosa mindössze ötvenezernél, a minél hajdan Bakcsi-Szeráj fővárosá-

ban is több lakott; a hol most a mecsetek tornyából az ima idejét lekiáltó mohamedán imámokat az orosz katonák mulattatják ollyanformán, hogy az ének közepén fellövöldöznek rájuk, mint valami furcsa éneklő madarakra.

Miután így a régi gonosz szellemü népesség jó formán kipusztult, gondoskodni kellett róla, hogy a szép kies félsziget újra megnépesüljön. Az illyen munka Oroszországban könnyen megy. Ma kivándorol fél millió kalmuk feleségestől, gyermekestől a Volga mellől Chinába; holnap megindítanak más tartományból ugyanannyi zaporogi kozákokat, kirgizt s megtelepítik vele az üresen hagyott földet.

Egyszer egy legfelsőbb ukáz elrendelé, hogy Krimia újra megnépesüljön, a tengerpartokon hatalmas vár emelkedjék, a kikötőben hajóhad épüljön, az egész ország ismét felviruljon.

Ugy kelle történni.

Egész népségek indítottak meg régi helyeikből Krimia, elnyomott görög népet édesgettek jármot változtatni, kegyvesztett főurak, gyanus politikai szellemek küldettek Krimia, hogy ott kormányozzanak, építtessenek mulató kastélyokat és várakat, s hogy az is legyen a ki kastélyaikat és váraikat izzadásos munkával építse, összegyűjték Lengyelországból és Szibériából a veszélyesebb elitélteket s odaküldék Krimia.

Hejh azért ollyan erősek azok a szebasztopoli falak, mert könnyen és vérrel keverték azoknak a vakolatját!

Egész új tájékok támadtak a félszigeten. Hol azelőtt a Jura hegy elátkozott vad vidékei csak mély hegyszakadékokban tomboló patakokat mutattak, ott most egész ligetek emelkednek mind az öt világréz pompafáiból, s ragyogó paloták ormai vetekednek a hegyek csúcaival. Hány emberélet boldogsága van e betemetett völgyekbe elásva, mennyi könnyre volt szükség, hogy az a fü ottan ollyan gazdagon kizöldüljön tőle!

A szegény rongyos Akhtiár helyén egy roppant város emelkedett: Szebasztopol. Az első tekintet e város külsejére a legszomorubb hatást volt képes gyakorolni a figyelmes szemlélőre, még az ostrom előtt is.

Csupa merő egyalaku nagy házak, egymáshoz mért ablak-sorokkal, nagy hosszú egyenes épületek, négyszögletü roppant tárházak, tágas udvarokkal; minden szomorú egyformasággal építve; sehol azok a kisebb épületek, mik a nyugalmas közép-rend lakhelyei szoktak lenni, szőlőlugasokkal befuttatva, kezekkel körülveve, gazdasági hajlékokkal tarkázva; itt minden olly alakú, mintha nem lagnának benne mások, mint katonák, és nagy urak, hivatalnokok és rabok. A kapuk, karfák az álladalom színeivel befestve, az emberi alakok rendszabály szerint öltöztetve, nyirva, borotválva, még a fák, bokrok is, mik a fő-épületek előtt állanak, kertészolló szabályzata szerint tartoznak nőni és zöldülni.

Körül egyes roppant váracskok, egész hegyek fehér kövekből rakva, három négy soros ágyunyilásokkal, mint valami óriási darázsok fészkei, kik hatalmat vettek a jó szorgalmas emberek fölött.

Nem gondolt e arra, a ki ezeket odaépitetté világok rémületére, hogy egykor megborzadnak a nemzetek ez ijesztő város-tól és minden oldalról eljönnek ellene és lerontják azt a kopár földszíneig, hogy elfeledve legyen az, miként el vannak feledve azon ezrek sohajtásai, kiket ez óriási munkának egy nagyra vágyó gondolat feláldozott?

(Folytatjuk.)

Vadászkepek a nagy világból.

Tschudi Ferencz nyomán Dr. Hegedüs.

I.

Zergevadászat a sivecsi havasokon.

A tulajdonképi zergevadászat, melly I. Miksa császár idejében fejedelmi időtöltés volt, sokkal veszélyesebb s fáradságosabb, hogysen korunkban is, az ugynevezett uri multságok között foglalhatna helyet.

Ha illy uri multság szenvedélyes kedvelője egyszer más-szor igazi zergevadászkokkal a havasokra vetődik, kikent baju-

szával, fodrozott hajával vajmi furcsán veszi ki magát, a tátongó örvények és sikamlós jéghegyek közelében, s csakhamar azon meggyőződésre jut, hogy ez nem neki való időtöltés.

Az igazi zergevadászok a szegényebb néposztályból válnak, s rendszerint szikár természetű, viharedzett s kevés mellegelő emberek, ismervén a zerge természetét, életmódját és tartózkodási helyeit legkisebb részletekig. Éles szem, szédelgéstől idegen fővel, vaskemény izmok, merész s mégis felette higgadt bátorság, számoló, gyors felfogás, erős tüdő s kitartó testalkat, ezek a zerge vadász nélkülözhetlen tulajdonai. — Jó lövésnek is kell lennie, s ügyes mászónak, mert szakadatlanul a legsajátságosabb állásokba kerül, hol izmaival, majd taszítani, majd tartani, majd tolnia kell magát.

Könnyű öltöny, fehér pörge vadászkalap, vasalt havasi bot, egy kis vadásztarisznya, ebben lőpor, golyó, kenyér s kevés száraz sajt, meg egy kis csutora cseresnyepalinkával képezi összes felszerelését, mit egy pár szeggel kivert talpu saru s fegyvere egészíti ki.

Sveiczbán a vadászok gyakran mezitláb mennek vadászni, talpukat, hogy csuszamos ne legyen, famézgával bekenve. Habár így gyakran biztosabban lehet meredek helyeken járni, még is veszélyes, mert a talpnak könnyen megeshető sérülése s ezzel járó legkisebb rángatás a vadászt az örvénybe ejtheti. Hogy a zergevadászok a jéghegyeken járva talpukat szilárdabb állás végett véresre karczolják, balga költemény.

A zergevadász fegyvere rendszeren huzott, de csak ritkán kettős csövű puska, mindegyik csőben kettős töltéssel; fegyverének horderejét a legpontosabban ismeri s tudja mennyire víz egy vagy kettős töltéssel.

Estve vagy hajnal előtt indul ki a vadász, hogy még napnyugat előtt a hegyekre érhesen. Az elejteni kívánt vadnak minden kedvencz legelőjét, ösvényét és menhelyét kell ismernie s folyton arra ügyelni, hogy a szél a zergéktől jöjjön feléje, mert a legkisebb szellő, melly a vadásztól a zergék felé fúj, jöttét a felette finom szaglász állatokkal képzelhetlen távolra tudatja s akkor lehetetlen többé őket meglesnie.

Különböző vadászati módok divatoznak. Legkevésbé veszélyes az, midőn a pásztor ruhába öltözött vadász a zergék kedvencz legelőjét kikémléli, itt egy szikladarab mögé lesbe áll, s ha a vést nem gyanító állatok lőtávolba jönnek, egyet, rendszeren egy kövér bakot, célba vesz s megejt. A lövés hallatára az egész nyáj pillanatig meredten áll, felvetett fejjel szaglászva honnan jött a lövés, a következő pillanatban azonban már ellenkező irányban hatalmas szökésekkel tova száguld.

Nem ritkán több vadász közös vadászatra egyesül, mi nem veszélyes de annál biztosabb. Két vadász a zergéket alsó legelőjükön felveri s őket felfelé tereli, itt egyik vagy másik kikerülhetlen szoroson, a másik vadászcsapat áll lesbe s a mellettük elvonuló zergenyájából a mennyit egy két lövéssel lehet meglő; a többi tova menekül. Hajdan kutyákkal is vadászták őket, de mióta a zergék a felsőbb hegyi tájakra vonultak, a vadászat e neme kijött a divatból.

Veszélyes az egyes vadászat, midőn a vadász napokig hetekig üldözi martalékját hegyen völgyön keresztül szikláról sziklára, míg végre megejtheti. A meredek sziklák közötti járás nem ritkán életveszélylyel párosul; egy pillanat a mellette setétlő örvénybe, egy legördülő kődarab, egy laza bokor, mellybe kapaszkodott, de melly testének súlya alatt enged, vesztének mindannyi okává válhat, miből csak a leghiggadtabb lélekjelenlét mentheti meg. Sokat regélnek a vadászok a hulló kődarab vonzerejéről, melly az utána tekintőt könnyen a mélységbe szédíti; tapasztalt vadászok ilyenkor gyorsan a sziklafalra tekintenek, megállnak s csak néhány pillanat után folytatják utjokat.

Ha végre egy magányos és elszigetelt sziklacsúcsra a zergenyáját terelni sikerült, jutalmazó a vadászat, csak ritkán esik, hogy ez egy merész bak vezérlete alatt visszafordulna, s a magát ekkor földrevető vadászon átugorva menekülne; de annál gyakrabban járhatlan sziklatájakra csalják a heves vadászt, honnan visszatérnie lehetetlen.

Igy történt, hogy egy merész vadász az üldözés hevében egy alig lábnyi széles palakó párkányra ugrott, melly közel ezer

lábnyi mély örvény felett kiállott, alig érinté lábával, a palakó feselni kezd s egyes lefeszett lemezei a mélységbe zuhantak; nem volt mit tennie, hasra kellett feküdnie s így a párkányon lassan tovább csuszni, darabról darabra annak tartósságát kísértvén. Fél óráig folytatta borzasztó pályáját, midőn egy a sziklafalon lebegő árnyék figyelmét ébreszté; vigyázva feltekintvén hatalmas keselyűt lát feje fölött lebegni, ki őt letaszítani s a mélységben felfalni szándékozott. Vadásztervek léptek a halál félelmének helyére. Mondhatlan vigyázattal s fáradsággal hátára fordulnia sikerült, így egyik lábával a sziklába kapaszkodva, testének egy részével a mélység felett csüggve irányzá fegyverét a hatalmas ragadozóra, melly rekedt károgással nagy körökben keringett fölötte, de a fegyverben lévő lőpor szaga vigyázóvá tevé, mert a körök mindinkább nagyobbultak, míg végre tervével felhagyva a felhők ködébe eltűnt. Hosszu három órai munka után végre szilárd alapra szert tennie s innen tovább menekülnie sikerült.

Illyen és sok más veszélyen kívül olly sok csapásnak van a zergevadász kitéve, hogy csak kevés mulik ki betegágyban. — Sűrű köd s ezt követő havazás, görgetegek s hózuhatagok, mindannyi halálos ellenei.

Nemcsak veszélyes, de felette fáradságos is e vadászat. — Szűk étkezés mellett néha hetekig kénytelen a sziklák között botorkálni, s ha végre a legelő vad közelébe jut, jól kell czéloznia, nehogy martalékját elszalaszssa, vagy az örvénybe ejtve elveszítse. — Fegyverét a legnagyobbnak mellére vagy fejére irányozza, a lövés eldördül, a halálra sebesített vad egypárszor felveti magát, míg össze nem rogy. — Nem ritkán esik, hogy a megejtett vad a vadász közeledtekor felugrik s néha sántán, vagy kilóggó belekkel tova iramodik. Ellenben ha jól talált, a zerge beleit kiszedi, lábait összekötvén, vállaira veti úgy, hogy a lábak homlokát ériék. — Így viszi haza prédáját, s ha idegen vadászterületeken kell áthaladnia, nem ritkán a szomszédokkal kemény lövéseket vált.

Két wallisi vadász egy zergét, mellyet már egy más vadász megsebesített, végkép meglőtt, ez, ki alantabb s közelebb volt a zergéhez, mint első sebesítő felvette s tovább akarta vinni, a vallisiak reá kiáltának hagyná a zergét, melly felszóllításra nem ügyelve, ez a zergével tovább sietett. Alig halad néhány lépést, két golyó süvölt feje mellett; a hegyi ösvény meredeksége futását, töltények hiánya védelmét lehetlenítvén, letette az elejtett vadat s félre huzódott. A pásztorokunyhót, mellybe ellenei az éjet tölteni szándékoztak kikémlélvén, hogy boszuját kitöltse, két órányira haza sietett fegyverét kettőstöltéssel megtölté, s a kunyhóhoz még ez éjjel visszatért. — Egy hasadékon át a tűz mellé telepedve látta elleneit, ovatosan ereszté fegyverének csövét a repedésbe egy lövéssel mindkettejüket megölni szándékozván, halkan huzta fel a kakast, ujjá már érinté a ravaszt, egy pillanat s a két wallisi veszve van; — de ép e pillanatban jut eszébe, hogy ezek mióta ő reá löttek nem gyóhhattak, s így most halálos bünnel terhelt meghalva, örökké elkárhoznának. Megbánva gonosz szándokát, kihuzta fegyverét a nyilásból, belépett a kunyhóba s a két vadásznak elmondá a történetket, miknek hallatára megindulva, ezek békülés jelétül a zerge felét néki átengedék.

Korunkban a zergevadászat jövedelme sem az idővesztéssel, sem azon veszély- s fáradsággal, mellyel jár, arányban nem áll. Három, legfeljebb hat tallért ér egy zerge, s mégis olly szenvedélylyel vadászzák, hogy egy zürichi, kinek lábát hetvenkét éves korában elmetszeni kellett, két év mulva orvosának egy fél zergét küldött ajándékba azon megjegyzéssel, hogy falábbal nem igen megy a vadászat, de reményli, hogy ha Isten úgy akarja, még nem egy zergét fog elejteni.

A glaruszi havasok leghíresebb zergevadásza Heitz Henrik és Zwicky Dávid volt, mindegyikük 1300-nál több zergét lőtt életében.

Ez utóbbi szegény szülőktől származott, 150 forint volt minden öröksége, de szerencsés vadász hivatása tehetős emberré tevé. Halálakor 7000 forintot s egy tuczat vadász-fegyverből álló gyűjteményt hagyott hátra. Szokása ellenére egykor szombaton estve nem tért haza, bajt gyanítva, többen felkeresésére

indultak, azonban harminczhat hét mult már el, és senki sem tudta, vajjon a virgoncz és erős hetvenöt éves férfi, él-e még vagy sem? midőn egyszer egy kis dombon csontvázára akadtak, mellette fegyvere, vadásztáskája és zsebórája feküdt, fejét kezére támasztva alvóhoz hasonlított. Zsebkendője egyik lába körül volt tekerve, csontja törve nem lévén, hihetőleg kificizmult, s minthogy így nem menekedhetett, a zivatar- s éhségnek áldozatja lön. — Szerencsésebb volt ama berni vadász, ki a Grindelwald örök jégsikain egy hóval takart jégpedésbe esett. — Minden sérülés nélkül a sok ölnyi mély hasadás fenekére ért, melly szerencsésére száraz volt. De mi tevő legyen borzasztó börtönében, mérföldnyire távol minden emberi lénytől? Habár kése volt volna is, ezzel, mint egy angol hasonló esetben tett, bajosan vágthatott volna lépcsőt a jégbe, a mélység pedig sokkal tetemesb volt, hogysen sikerről csak álmodni is lehetett volna. Mig magában tündött, mi tevő legyen, feltűnt előtte, hogy a hasadék fenekén nincs víz, s börtönét közelebb vizsgálva azt látta, hogy fenekén a jég a föld természetes melege által megolvadt, s hogy a víz magának csatornákat vájt; mellyben elfolyhatott. Elszántan a setét csatornák egyikébe feküdt s mondhatlan fáradsággal az egész jéghegyen keresztül mászva, végre annak széléhez, hol a patak zuhagot képezve egy sziklafalon lecsurgott, kiért. Innen is tovább s egyéb baj nélkül hazatérnie sikerült, de a vizes utazást nem felejté soha.

(Folytatjuk.)

Növeléstani jegyzetek.*)

Egy természettan- tanár irományaiból közli
LÖTHE JÓZSEF.

I. Fegyelem. (Disciplina.)

Mint mindenben, úgy ezen kényes dologban is a természet vezetheti egyedül a nevelőt, ha bele gyakorolta magát a természet megértésébe, s minden kétes esetekben tanácsot tud attól kérni. — Én a következő vezérelveket tekintem a természetből folyóknak, s a nevelő figyelmét a legnagyobb mértékben igénylőknek:

1. Jól megválasztani, hogy mit *tilt* és mit *enged meg* az ember a gyermeknek. Általánosán szólva, mentül kevesebbet kell, — nézetem szerint, megtiltani, t. i. csak azt, miből helyrehozhatlan veszély háramolnék a növendékre; továbbá csak oly dolgokat, mellyekre nézve a tilalom megtartására leszködés és investigatio nélkül ügyelhet a nevelő. Legjobb dolog mindig, ha a rosra csábító alkalmat, a kísértetet lehet teljesen elhárítani, mert ezen esetben aztán nincs szükség a tilalomra.

Kisebb fontosságú dolgokban szükségesnek tartom tilalom helyett csak *figyelmeztetni* a növendéket: „teheted, ha tetszik, de tartok tőle, hogy e vagy ama ros kezeltetendik belőle sat.“ Ezt fontosnak tartom, részint azért, hogy legyen a növendéknek *része* (szabadsága) önlépéseinek intézésében, — részint mivel ezen az uton lehet a növendékkel rendre észrevétni, hogy mekkora jótétemény rá, tapasztalatlanra nézve, hogy van egy jó lelku, *tapasztalt vezetője*.

2. A mi egyszer meg van tiltva, arra nézve legyen *szent a tilalom*, mint a természet törvénye. Szeretettel, de rövid, elhatározott hangon kell a törvényt mindig eléje szabni s nem tenni alóla gyengítő kivételeket, nem is tágitni azt a körülmények *változáig*. Ezen értelemben legyen a fegyelem szigorú.

3. Mikor csak lehet, nem kell a növendéket semminek *tételére* kényszeríteni, mert a kényszerített munka *robot*, — a robotban dolgozóknak lelke pedig szenved, — s egyébiránt is a robotban semmi *ép* dolgot nem lehet létre hozni.

4. A kiszabott tiltó vagy másnemű rendszabályoknak megtartása fölött örködni, a nevelőnek fontos, de egyszersmind nagyon *kényes* feladata, mellynek elvétele, az egyébiránt legcélszerűbb elveknek is megzavarja ohajtott eredményét. — E részben főbb elvek kell hogy legyenek a következők: Kövesse a növelő mindig *nyílt* figyelemmel növendékeinek lépéseit s gyakorolja magát bele, hogy a legkisebb jeltől is tudja észrevenni a dolgok állását, — *de ne leszködjen* növendékei után s ne *investigálja* a homályban levő törvény-sértéseket. Kisebb ros, hallgatással mellőzni némelly törvény-szegéseket, mint *gyanakvó* szellemmel elegyedni a dologba. — A gyanu mindig bezárja a lelket, s ugyan miként gyakoroljon a növelő növendékeire hatást, ha azok előtte titkolóznak?!

5. Fel kell használni az alkalmat, mikép csak lehet, s egy vagy más

*) A növelés ügye nem csupán a hivatal szerinti nevelőt, hanem általában minden atyát és anyát közelről érdekelvén, helyén látjuk e szakbeli józan nézetek közlését. A korán hunyt *Zeyk Miklós*, köztisztviselőben állott nagy-enyedi tanár nevét említünk elég, hogy a jelen cikk iránt figyelmet ébresszünk. *Szerk.*

dologban meg kell a növendéket *teljesen bízni*. — Arra hogy a jellem (character) megszilárdulhasson, mulhatlanul szükség van azon lelkületre, mellyet csupán bizalom által lehet eléállítani. *Szép dolog a bizalom!!* . . . Csak vigyázni kell, nehogy a feladat igen nagy legyen, s oly dologban bizassék meg a növendék, mellyet lelke még nem bír meg, mert a túleröltetés sérvést okoz, a megsérült pedig azután félakkora teher alatt is szenved.

6. Legkényesebb ága a fenytéknek a büntetések dolga. Nézetem e részben, mellyeket a természetből igyekeztem meríteni — a divatozó nézetekkel merőben ellenkeznek. — Én úgy tapasztaltam, hogy minden hibának van természetes büntetése, mellyet a természet maga alkalmaz kivétel nélkül mindig, — s én meg vagyok győződve, hogy egyedül ezen büntetés az, melly a lelket javítani képes. Az emberi büntetések mindig káros hatást gyakorolnak, részint mivel az embertől jövő roszt az ember injuriának szokta nézni, — a midőn a természetől jövő ellen senki sem rugódozik; részint mivel az emberi büntetés *mindig* megsemmíti a természet büntetése által keletkezett javító hatást. A növendék p. o. a természettől ösztönszerűleg levén subordinatio-ra utasítva, midőn ezen természeti törvényt megsérti, *érzi ő azt, hogy hibázott*, ha illy pillanatban nem zavartatik meg feddés vagy más külső büntetés által, — *s ezen érzés a természet javító büntetése*. Ha a növelő, a hiba esetét követő *magába szállásnak szent pillanatait*, feddőzés s más külső büntetések által megzavarja, — háttérbe van szorítva a természet szava, s egy oly dolog van annak helyébe téve, a melly tapasztalásom szerint, *soha sem képes a lelket javítani*.

Ha a bűnnek természetes büntetése (a hibázás tiszta önérzete) nem javít meg valakit, — emberi büntetés soha sem. Még az érettkorú, — s tehát már bajosabban hajló, — s legmegátalkodottabb bűnösökre nézve már valahára megjött a világ s látja, hogy verés, sanyargatás, koplaltatás nem javít meg senkit, hanem egyedül a természetnek büntetése az, a mi a beteg lelket gyógyíthatja, ha csakugyan gyógyítható az. Ezért már sok helyt behozott a magányrendszer a börtönöknél, — *nem büntetik*, csak egyedül zárják, hogy legyen alkalma magával tisztába jönni, s *hallgatni a természet szavára*. Ez éppen ellenkezője a feddés-, dorgálás- és verésnek sat. s néha a legmegátalkodottabb bűnös is megjavítja. Sok szép példákat látunk erre Amerikában.

A magányrendszerbe is csuszott be sok tulság, értetlen utánczó által, de jól kivive, a *lélektan* (psychologia) alapul.

Az emberek által feltalált nagy sergéből a mesterséges büntetéseknek, én csak egy nemét tartom alkalmazhatónak *célszerűleg* t. i. *viszszavételét* annak, mit a növendék *rosra* használt, legyen az *bizalom*, *szabadság*, anyagi dolog vagy akármi, részint, hogy így *közvetőleg* legyen a gyermek büntetve, részint, hogy a rosra utat nyitó alkalom a növendéknek további erősödéséig, el legyen hárítva.

Ha a növendék hibázik, és nem látatik hibáját észrevenni, figyelmeztetni kell arra, — de szeretettel és úgy vezetve a dolgot, hogy ő maga vegye észre, hogy hibázott, s azon pillanatban, mihelyt magába szállott, magára hagyni, hogy zavartalanul érezhesse — *egyedül* a belső szótátot.

Ha a gyermek hibáját látva (akár önmaga vette észre, akár figyelmeztetve van rá), igen *megszégyenülne*, — ne mulassa el a nevelő, *barátságos*, biztató szavai által megszégyenült állapotából növendékét kiemelni, mert még a természetes megszégyenülés sem jó, ha igen hosszasan nyomja a lelket, s vajmi szép érzést ébreszt a növendékben, ha éppen *növelője* emeli ki, *lízttató*, utasító szavaival nyomasztó helyzetéből!!

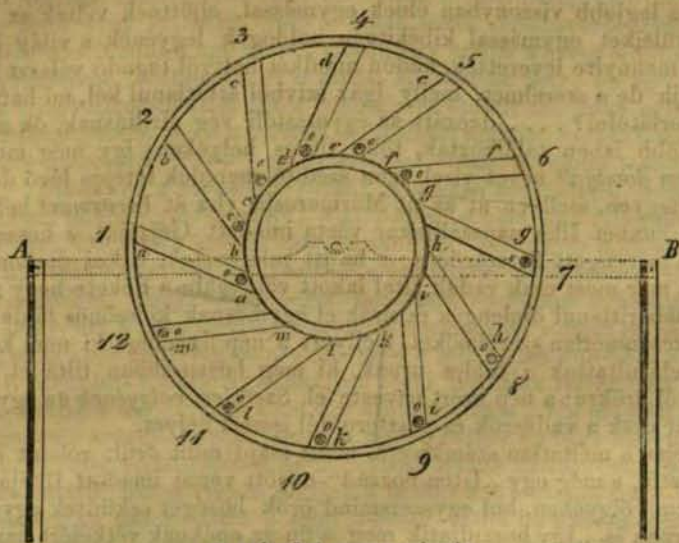
7. A természet rendre szabadtija föl a növendéket. Kövesse a növelő is a fegyelemben a természetnek törvényét, s mindig jól megtapogatva az állapotot, emancipálja rendre növendékeit.

Vajjon a Vasárnapi Ujságban közétett örökmozgony kivihető-e? *)

(Lásd V. U. mult évi 41. szám.)

Életemben nagyobb kíváncsisággal, új találmányról írott hírlapi cikket nem olvastam, mint az *örökmozgonyról* szólót. Eleinte mindjárt a tisztelt szerző nevét keresvén, örültem, hogy a leghasznosabb találmány, melly vizsgál és loerőt több tekintetben nélkülözhetővé tehet, magyar agyból származott. De a milly nagy volt eleinte örömöm, oly hamar meg is szűnt; kezdém igazán sajnálni a tisztelt közlő honfit azért, hogy annak is találmánya szülte gyönyöre tartós nem leend, mert ezen, talán a felül-csapós vízi malom kerék hasonlatosságától, (mellyet mikor egy oldalon a víz lefelé nyom, ugyan akkor más oldalon víztől megüresedvén, felfelé siet), kölcsönzött képlet, úgy miként a Vasárnapi Ujságban leiratik, éppen nem kivihető. Nagyobb világosságért a leírás szerinti találmány rajzolatát ide iktatom.

*) A jelen cikket következő levél kíséretében vettük: „Tisztelt szerkesztő ur! Ne hogy valaki sanyarubb helyzetű hazámiai közül, kik pedig egy mechanikai örökmozgonynak használatára legelőbb ébredhetnének, haszontalan költségekbe keveredjék, sietek czáfalommal annál inkább, mert már a *német hírlapok* is a ki nem vihető találmányt hirdetik, kérvén tisztelt szerkesztő urat nyilatkozatomat nagybecsű lapjában közzé tenni. Fogadjon tiszteletemet. *Pataky Pál*.”

A rajzolat magyarázata.

A kis a. b. c. d. e. stb. betűkkel jegyzett küllőket pótló megvasalt, csövek, o a csövekben majd a körhöz, majd az agyhoz gördülő vasgolyók. A kis arabs számok közül az 1. 2. 3. 4. 5. 6. azon pontokat mutatják, melyek irányában a csövekben lévő golyóknak a kerék agyán kell nyugodni; a 7. 8. 9. 10. 11. 12. számok pedig azon pontokat jelölik ki, melyek irányában a csövekben lévő golyóknak az agyról kifelé a kerék karimájához vagy körhöz kell gördülni. A a jobb oldal, B bal oldal. Ha már a kerék kül erővel mozgásba hozatik, mire egyébiránt mechanikai örök mozgónak semmi szüksége, akkor a 6-dik szám irányában állott küllő a 7-hez közelítvén, a benne lévő előbb az agyon nyugodott vasgolyó legördül a kör szélére, vagy a kerék karimájára, s azon marad a 8, 9, 10, 11, 12-dik számnak irányában is. Elhagyván a 12-diket a mint az 1-hez közelít, ismét az agyra visszaesik, és azon nyugszik 1, 2, 3, 4, 5, 6 számok irányában mindaddig, míg a 7-hez nem ér, a mikor ismét legördül. Ugyanez történik minden csövekben lévő többi golyókkal egymásután. E szerint a 7, 8, 9 számokra néző s a kör szélére gördült golyók a kereket B felől lefelé nyomják, de az A oldalról a 12, 11, és 10-dik számok irányában, a kör szélén fekvő golyók, éppen annyi súlylyal a kereket visszafelé nyomják, tehát a kerék mozgását lehetetlenítik és 9, 8 és 7 számokra néző golyókat tökéletesen egyensúlyozzák, következésképp a kerék magától soha egyet sem fordul, nem még akkor sem, ha a keréknek külerő által egész egy ivnyi fordulat adatik, vagy éppen a kerék egyszer vagy többször megfordítatik. Quod erat demonstrandum. **)

Bocsánat egyébiránt nemes lelkű hazafi! Tudom hogy minden apának kedves, a maga gyermeke. Ha bár mechanikai örökmozgony a lehetőség határán túl van is, talán *összetétel* útján, magnesi vagy ruganyosságú erő, vagy éppen mindkettő alkalmazásával, még idővel a közhírré tett képletből valami válhat. Így például, ha a 6-dik szám irányában az agyon nyugvó golyó, mielőtt a küllő lejtőséget nyerne, a kereken kívül helyezett mágnes által a kör szélére csalathatnék, vagy pedig e helyett a 12 számra néző, ruganyosságú erő által az agyhoz visszalökethetnék, akkor a nyomó erő egy golyóval szaporodik a visszatartó súly pedig annyival kevesebbé válna, így a kerék, mind addig, míg szerkezete ép, magától forogna.

Derék mégis, hogy a véghetlen becsü mechanikai örökmozgony képlete is olyan egyszerűség agyában villant fel, ki a resignáció és nélkülözés terén működésre hivatott egyházi rendbe tartozik, mely a hon javát legfontosabb anyagi és szellemi javításaival oly szembevetőleg eddig is előmozdította. Legderékabb pedig az, hogy a tudós és nemes lelkű Szakmári ur, milliókat érő s általa kivihetőnek hitt találmányát, a hon és emberiség iránti legtisztább szeretetből, minden önzési előfeltevételek nélkül, közrebocsátotta.

Iráam Sándon Somogy megyében dec. 19-kén 1854.

Pataky Pál. evang. predikátor.

Táj- és népiismeret.

Kapuvár. Honunk minden tekintetben egy kimeríthetlen bánya, melyben naponta különféle nevezetességek, mind megannyi drága kincs található. Alig van egy talpalatnyi tér, hol valami érdekességet, ha igazán kutatni akarunk, ne találjunk. Ezt napvilágra hozni, s összegyűjtve egy egészséges alakítani, legyen minden honfi kötelessége. T. Paur Iván jeles régiség-kutatónk a „Pesti Naplóban“ megjelent „Rábaközi billikon“ című cikkje indított arra, hogy a mit Kapuvárra, mint régebben is hírneves m. városban s környékén találunk, átadjam némi szellemi élvezetül a „Vasárnapi Ujság“ érdemes olvasóinak.

Kapuvár, mint a név maga is mutatja, erősség volt, mely a Rába folyó s a megázolhatatlan posványosság miatt a törökök ellen elég erős védelemben állott; eme várnak erősítését, s jó karban tartását országos törvényeink, millyenek az 1559-ki 30. §. s utóbbiak elhatározták. Emez erősség 1656-ban a Bádeni herceg által elfoglaltatott, s a várnagy nagymennyiségű, a törököktől hátrahagyott hadi készlet esett zsákmánnyul. Monda szerint a török foglyok egy része karóba huzatva, más része füsttel elemészte, az ugynevezett „Pili“ kert felé ma is látható „rabok domjával“ temettetett el; később Rákóczy Ferenc követői által 1708-ban nagyobb részt szétszórattott, s utóbb mostani állapotjában lakhatóvá tett.

Kapuvár valaha egyszerűen csak *Kapu*-nak nevezetett, s utóbbi szójárás után csatoltatott hozzá a *Vár* név, mint ezt egy kezemenél lévő 1389-ki eredeti okirat tanúsítja; — mellyben áll: Nos . . . Castellanus de *Kapu* Comes Comitatus *Supruniensis*, et *Judices Nobilium de Rábakuz* damus . . . sat. datum in *Bugdizló* (a mai *Bogyoszló*) 1389. E várnak őrizetére magából a helyből rendeltettek bizonyos számú örök, kik „hajdukknak“ hivattak, melly szolgálataukért bizonyos mennyiségű földet kaptak, s innen vannak a mai, számra mintegy 86 *hajduhelyesek*; ezen értelemről vették eredetüket az ugynevezett „*Várföldek*“ is. Lakossága, *Gartha* s *Vitnyéd* hozzátartozó fiókhelyesekkel, a hateresen jóval felül van, kik az áldott, s bőtermékenységű öntés-földben a legjobb búzán s egyéb gabonaméken kívül dohánytermesztéssel foglalkoznak egyaránt; a *vitnyédi* (Lettinger) híres dohánynak ki ne hallotta volna hírét? ugy a kapuváriak s garthaiak is jeles dohánytermesztők, évenként 6—7000 mázsát a három hely megtermeszt; a kapuvári s garthai lakosok annyira értik a dohánytermesztést, hogy kedvező időjárással — mint a millyen a most elmúlt is vala — aratás után taróföldben is sok szép dohánnyt természetnek az ugynevezett „magyar fajtából,“ s így kétszeres hasznot levnek e *Kanahannak* nevezett földön. Kapuvár határában jó legelők vannak, s így jó és sok széna teremvén, hizlalt barmaikat Sopronban jó nyereséggel adja el néhány idevaló ökörkereskedő, szénáját pedig örömet vesz meg az Ausztriából lejövő németesség, valamint a Répcementi lakosok is. A Rába folyón dereglyéken szállítják Győrig az ölfát, valamint a híres báró Szinaféle cukorgyár számára is Szent-Miklósrá; s viszont a dereglyék só, liszt s deszkával rakottan uszkálnak fel a Rába hidjáig.

A lakosság egy része jól bírja magát, minden kevés föld mellett is, de nagyobb része a ser- s borkorcsmák, nemkülönbén a számos zsidóboltozók pálinka lakozói; s ezt még asszonyaik is értik, s innen van, hogy e rendtelenség, csenevész, satnya, testi lelki szegény néppé fajítja el a különben vidor kedélyű, egészséges fajzatot; minek több elszegényedett család nyilvános bizonyossága.

Nem hagyhatom érintetlenül e helyen Kapuvár szellemi mivelődését sem. Milly fokon áll ez? bizonyítja az, miszerint e nagy kiterjedésű helyben alig 170—180 kétnembeli ifju jár iskolába, hasztalan minden szép szó, fenyegetés, erőltetés — büntetés — a szülők gyermekeik ruházatlanságáról panaszkodnak, s ezek mégis egész nap a hidegben meztláb lótnak, futnak. Hát a vasárnapi iskoláról mit mondjak? A magas kormány eme czélszerű, üdvös intézkedése nálunk még parlagon hever, vasárnap délutánként minden erőködésünk dacára csak öt apró lányka jár el; az iskolákba nem járók nevei az itteni es. kir. bíróságnak adattak át. Igaz ugyan, hogy iskolaházunk nagyrészt leromlott állapotban van, de a nehéz körülmények között igazán szívén viseli ennek, valamint a düledező templomnak is sorsát az egyébiránt vallásos lelkű s jóra törekedni látszó lakosság. Ennek bizonyosságát adta akkor, midőn mind a papi, mind a mesteri állomást állásaik nehézségénél fogva javította. Hiszszük Istenben vetett bizodalommal, hogy Kapuvárra a nép erkölcsös viselete, s szellemi miveltésége napról napra gyarapodásban leend.

Meg kell említenem a természetnek egy csudálatos tüneményét, mely a mult században, a Hanyságban talált s a keresztységben István nevet kapott, s utóbb Hany Istóknak nevezett 8 éves gyermekben mutatkozott; ki is vízből fogatván ki hálóval, a vízi teremtmények hajlandóságával s természetével birt, kinek hosszabb viszontagságait, és életét körülményesebben a jövő levelemben közlendem.

Addig is az Isten áldása maradjon velünk!

Zerpák Antal.

Nagy-Szöllős mező- s egyszersmind fővárosa az egykor kised, de önálló *Ugocha* megyének, melly névhez sokan élzből is „non coronat!“ melléknevet ragasztának. Ezen adoma fels. *Mária Terézia* királylány koronázásakor országgyűléstől származik: az *ugochai* követ, mintha a hongyűlésen a nagy vitatkozások miatt el szunnyadt volna, azonban egy hevesebb vitázásra fölébredt, melly minden megyekövet „coronat“ szavában tört ki, — erre álmosan ő is fölkiált: „*Ugocha non coronat!*“ . . . Bocsánat e gúnyos adoma szerzőjének; de mit ezzel akart értelmezni, nem érte el célját, sőt bennünk éppen ellenkező hatást szült, a következő megmutatta hatását.

De helyismereti célunktól igen nagy ugrást tevünk, s illy régi szóhagyományt is kár volna elhagyni, hogy ha közlésünknek némi érdeket akarunk kölcsönözni; tehát *Nagy-Szöllős* a háta mögött észak-keletnek fekvő *Fekete-hegy* tövében fekszik, nevét a rajta termett hajdan nagy bőségű, de még most is jóhírű *szöllőtől* nyerte, melly a hegyaljai borokkal

***) Ha a küllők a centrumból huzatnak is, az eredmény ugyanaz, azaz a kerék magától nem forog. P. P.

vetélkedő asztali ó-borokat és aszukat szolgáltatók még most is földesurai pinczéibe. A hegy régi nagyságát — azaz, a szállómivelésre nézve — csatlakoztatva igazolják a most már tetőtől félig benőtt rengeteg erdőben található szállótermő kőfalak, mint a most is művelt szőlőkben, azon különbséggel, hogy itt lent a közlekedés miatt kopasz, s ott fent az idő régisége s emberi kezek hozzáférhetlensége miatt egészen mohosult kövek-ből áll, de még itt-ott szállótökék is vannak rajta, mely az emberektől elhagyott, de a természettől egyedül ápolgatván, a legnemesebb ízű gyümölcsöt élveztetni velünk; ezen oknál fogva nagyon valószínű, hogy a nem csekély magasságu hegynek az egész délnyugoti része tetőtől-aljáig borteremő hegy volt, s nagy kiterjedésétől Nagy-Szöllős nevet nyert. S annál inkább hiteles ez állítás volta: hogy míg a szőlőkertek Magyar-honban nem voltak még annyira elszaporítva, az illy szállóhegyek szüretreire fél Magyarhonból is összesereglettek, így a szőlősire debreczeniék is jártak, s ott törvényes birtokuk is lévén a szőlőben; a nép azt is regéli ez oknál fogva, hogy ők a tatárjárásakor kincseiket a most már beomlott, de felfedezett rengetegben lévő pinczébe rejtették, melyet még mai napig is használnak kutatnak — a pénzhez könnyen jutni akarók. . .

A Fekete-hegy nevét az oldalán mintegy a város felett lebegő Ugoeca vagy Kankó várában történt több árulás, csel és erőszak s haszonleső szerencsétlen csatározások miatt kapta; a magyar történet, de leginkább Fessleré, több országos emberek neveit említi fel, kik e vár fenállása s fénykorában egymást üzték ki annak birtoklásából, s így örökös fekete napokat éltek át a vár lakói ezen kisszerű, de azért kiszámítás tekintetében elég erős sűfészekben: így az erdélyi fejedelem Bethlen Gábor, Rákóczy Ferencz, Tokóli, Teleki, de legtöbbet szenvedett vagy küzdött érte a derék Perényi család, melynek a hegygyel együtt máig is birtokában van a mostani rom.

Azonban valószínű elnevezése esősidőbeni fekete füstölő alakjától is származik. . . A magyar szent koronához hasonlításért, némelyek Magyar-korona-hegynek is hívják; s példásan mondván, megóvjá az északról süvöltő kárpáti szélről az alatta elterülő s a fiatal Tisza, mint óriás kigyó, által kettévágott gyönyörű igéző tájat.

A néprege még két gyász adomát közöl a fekete gyászos név igazolásához: a többiek között élt egy Perényi Péter, kinek egy Ilona csudaszép leánya volt, a ki egyszersmind szemefénye volt atyjának, és mint a fergeteg után tündöklő nap, olyan volt ő atyja mogorva özvegy napjaiban. A Fekete-hegy keleti részével szemben túl a Tiszán levő térségen, de a folyam közelebbi oldalán emelkedett a buza asztagformájú Nyalábvára vagy Királyháza, mely akkoron ős lakuk volt. A minduntalan balesetek miatt ez időben az ugoecai vár a ferenczi szerzet záródja lett, s hős Capistran szent hamvai Ujlakról ide hozatván*) a szent ereklye az év gyakori részében közszemlére volt kitéve, s a végett rendes bucsujárások alakultak, melyek még mai napig is divatoznak; mint egyszerű barát a híres mohácsi hős főpap**) is innét hivatott fel a hadsereg vezérlésére, melyet igen nehezen fogadott el; a vele történeteket tudjuk a magyar történetből, mely vérbetűkkel van följegyezve a hon könyvében (1526.)***). Ezen időben a ferenczi szerzet vér vörösszínű csuhát viselt, de azt egy gyászos esetnek emlékéből való kitörlése miatt feketére változtatták; mások ellenben azt is állítják, hogy az egy külön szerzet volt, mely akkor töröltetett el. (?) A zárda mellett egy igen nagy és szép templomuk volt, a hol az évenkénti bucsujárásakor a szent hamvak tétettek ki; egy illy alkalomra Perényi Ilka is elment, nem annyira a buzgóság kiöntésére, — mivel a reformata felekezethez tartozott, — hanem a szent ereklye megtekintése végett, — mivel még nem volt itt, gyermek-ségi korától most jöven haza gondos nevelőintézetből. . .

Hajh! de áldozata lett ártatlan kívánságának; mert nem Isten szent házában, de kéjencz gonoszok tanyájában lelé föl magát, hol el kelle fonyadni le ártatlansága liliomának. . .

De megadák ők e titkos nász árrát kamatosan, mert a megyékkel bíró hatalmas vár ur, most mint bősüzt atya általán halál és földigrombolás esküjét, betű szerint teljesíté, s ezen szennyeselelkű férfiakat részint a „vérfok“ nevű magas falról bucskáztatá a szédítő mélységbe, részint az égő tűzbe lökette iszonyu haragjában; nem gondolván, hogy e miatt határtalan hatalmát s még vallását is kénytelen lesz elhagyni, csak hogy a fej- és jószágvesztés büntetést ezáltal némileg is enyhítse; s ennek következtében le kellett tenni neki egy új kolostor építését a városban, s egyszersmind azt alapítványnyal ellátni, a kolostor még mai időkig sincsen bevégezve. A rom fölibe is építettett egy kis kápolna, hova most a nagy-szöllői áhitatos nép Szent-Háromság vasárnapján bucsuképen húzódik fel, ott buzgó lélekkel öntvén ki keble szent érzetét minden évben.

A második adoma ekképen következik: II-ik Ulászló vagy Dobssa László idejében szinte egy Perényi Ilka vonta magára kitűnő szépsége által az akkori fiatalság figyelmét, de szívét egyedül egy dőlczeg levante bírta, ki e nagy szerencsét kitűnő szépsége de inkább jósa miatt nyerte el: e boldog lovag neve Huszth Gejza volt, fia a Máramarosban eső huszth-cári kapitány ugyancsak Huszthnak; ő Perényivel rég öröklött családi

haragban voltak, s távolról sem képzelék azt, hogy annak ellenére gyermekeik a legjobb viszonyban élnek egymással, eljöttek vélték az időt, hogy szüleiket egymással kibékítvén boldogok legyenek a világ színe előtt, de mennyire levertek, midőn mindkét helyről tagadó választ kaptak! Hajh de a szerelmet, mely igaz szívből ártatlanul kél, mi hatalom képes korlátozni? . . . daczára az egymástól vég eltiltásnak, ők mégis titkon több ízben találkoztak, több titkos helyeken; így még most is „Szerelem dombja“ nevet visel azon szédítő meredek tetején lévő domb, a Hark hegyen, mellyen át az ut Máramarosba visz át Vörösmart helység megett, honnét Ilka napszálltakor várta imádott Gejzáját, s hosszasan aggódva merengett Huszthcárra; s ha itt találkoztak, titkos utakon haladtak a már most csak vadak által lakott völgyekbe a Fekete-hegy tétőre, hol háborítlanul ömlengék és sirák el egymásnak kölcsönös fájdalomukat és szerencsétlen szerelmüket, mellyért a nép figyelmét ki nem kerülhetvén elárultattak a földes urnak, ki még boszusabban tiltá el őket egymástól örökre; a nép ezért nevezte el Szerelem völgyének az egyedül most már csak a vadászok és pásztoroktól ismert helyet.

Gejza a méltatlan számkivetés miatt majd mint örült rohant el az atyai háztól, s még egy „Isten hozzád“-ot jött venni imádott Ilkájától a „Szerelem völgyében, hol egyszersmind örök hűséget esküdtek egymásnak a sirban is. „Így boszultatik meg a fiu az apáknak vétkeiért harmad és negyed iziglen! . . . Mint párja vesztett oroszán rohant ő az épen kifejlődött tatár-csatába, s keresve kereste a halált, mely a hőst megilleti, de nem lelé azt; míg végre egy ügyes fortély által az ellentől, reánézve a halálnál százszorta iszonyubb rabzoltságba hurczolatott, honnét csak 10 év múlva szabadulhatván ki, mint zarándok jött haza, de fájdalom! emlékező tehetség nélkül s ugyszólván félőrülten, balcsillagzata s szívében a hon magnese öntudatlan is régi hazájához voná őt, s így bolyongva azelőtte már ösmeretben huszti váralatti remete lakban megtelepült, s a nap hosszát füvek ismeretében vagy kedves hárfája társaságában tölté, mit mesterül tanult el szerencsétlen fogságában. A várcseléség egészen elfogultan hallgatá a hárfá panaszos hangjait, s többnyire könnyezve válának el az ezentul látogatottabb remetelaktól. Huszthnak ezenkívül még két szép leánya volt, kiknek szinte tudtokra esvén a remete érdekessége, kíváncsiságoknak ellent nem állhatván, séta ürügy alatt személyes tanui válának a nem tulzott hírnek; de mennyire meg voltak lepelve, hogy a hosszú szenvedés daczára milly deli szép férfit fedeztek fel a semmit nem gyanító férfiban, s a két testvér rokonszenvét hárfája, de apróbb szenvedélyteli előadásai által is magához bilincselé, s a részvét könnyeit csalá ki szemökből, míg ez a kisebb nővérnél ártatlan lány szerelmém változott; hisz nem tudta ő, hogy az bün-e, ha egy kényur gyermeke egy igénytelen szívért dobog, s ez még is úgy volt azon időben. Az idő haladt, ők a kölcsönös szerelmet egymásnak megvallák, s élvezék azt gondtalan, azonban e gyakori érintkezés által emlékező tehetsége, elfeledt örök esküjével viszatért, de már késő vala, miután a különben is bős atya őket gyakori eltűnésök miatt — épen együttlétekkor, meglesvén — az ártatlan, de Huszth szerint a háládatlan vakmerő szerelmes remetét kedves leánykájával egy barlangban szerelemben kéjelegve találván, gyanu szívét kélhelhetlen rettenes boszura hevité, s az ártatlant még az nap a vár alatt lévő dombon lefejeztetni parancsolá, hogy példája legyen egy nyomorult földönfutónak, shogy miképen merje máskor pilláját felvetni egy kényur gyermekére. . . . Hogy a tény erélyesen — de nem erényesen — végre-hajtassék, ő maga is személyesen lement a gyászpad elibe, nem ingaták meg őt a jámbor remete igazolásai, nem ártatlanságának számos védői, nem leányainak éjnappali sirásai s a kisebbik gyakori ájulásai sem, reá ki volt mondván a halál, s a vörösen sugárzó nap hűnyásával a szép fő is legördült a Pirosdombon, mely az ártatlan vértől megfestetve, mai napokig is színét nevével együtt megtartotta. *)

(Vége következik.)

Háztartás; házi orvos.

A lábak hidegsége ellen. A hideg lábak oly elterjedt baj, mint a tyuk-szem; s épen olly alkalmatlan mint ez. Mind azoknak, kik e bajban szenvednek, különösen ha iróasztalhoz kötve, ülő életmódot élnek, egy igen egyszerű és bizonyult szer ajánlható: Végy egy pár ív papírost (legjobb a nyomtatási papíros), takard belé lábadat s huzd rá czipődet vagy eszmadat; s minden másod nap váltsd fel új papírossal. Ebből áll az egész szer, mely már sok emberen segített. — Az u. n. botosok, galosok vagy felczipők viselése nem ér semmit, ezzel csak elkényeztetjük lábunkat s annak hidegségét el nem távoztatjuk. Ha azonban csakugyan felczipőkre, szorulunk a mi különösen városokban, sáros időben gyakran elkerülhetlen, akkor bőrfelczipőket viseljünk, ne pedig a most divatos gummi-czipőket, mert ez a gummi (kaucsuk, mézga) megakadályozza a láb kigőzölését s tul a rendén szorosan fekszi meg a lábat. A ki illy gummiczipőben tett egy utat, s azután hazaérve leült, tapasztalhatta, hogy lábai rendszerint azonnal meghidegültek. — A meleg lábvíz sem ér e részben sokat, ez is csak elkényezteté a lábat; legjobb e tekintetben a hideg lábvíz, csakhogy ezzel vigyázva kell bánni. Hideg lábvíz után nem

*) Fessler Antal „Die Ungarische Geschichte“ 5—6 Band.

**) Tomori Pál.

***) „Zöldvadász“, az „Ezerthet“ szerzőjétől 3—4-ik köt.

*) Eperjesi Hyacinth.

szabad azonnal veszteg ülni vagy lefeküdni, hanem addig kell utána mozogni, járni vagy szaladni, míg a lábak ismét visszanyerik természetes melegségüket. Tudunk egy esetet, midőn egy ember a hideg lábfürdő után ágyba feküdvén, csakhamar el is aludt. Elaludt az igaz, de egy fél óra múlva a legkellemetlenebb érzés között arra ébredt fel, hogy egész teste érzéketlen jéghideg, mint a halotté. Segítségért kiáltott, és csak hosszú dörzsölgetés után sikerült ismét az életmeleget visszavarázsolni testébe.

— *Miképp kell a burgonyát főzni?* Könnyen megeshetik, hogy elneveti magát minden gazdasszony, a ki e kérdést olvassa s talán még meg is neheztel, hogy még arra is akarjuk tanítani, a mit már minden nyolcz éves kis leány tud, ha egy párszor a konyhába bepillantott. De azért az is meglehet, hogy még a legtapasztaltabb szakácsné is be fogja valani, hogy biz ő nem úgy főzte eddig a burgonyát, a mint mi ajánljuk. Pedig ez is igen egyszerű és próbált mód s mindössze ennyiből áll: Azt a vizet, mellyben a burgonyát akarjuk főzni, forraljuk fel előbb s azután forrva öntsük a burgonyára s ezt így állítsuk a tűzre. Ha megfőtt azután a burgonya, szűrjük le róla tisztán a vizet; fedjük be jól s hagyjuk még egy pár perczig saját gőzében az edényben. Ekkor a burgonya sokkal jobb isü lesz, mintha hideg vízben állítjuk a tűzhöz s így főzzük meg — a mint szokásban van mindenütt s a mint — csak valja be kedves olvasónénk igazán — ön is szokta főzetni eddig a burgonyát (krumplit, kolompért, avagy pityókát). Kérjük, kísértse meg az általunk ajánlott módot.

A pesti reáliskola megnyitása.

Miként mult heti számunkban érintettük, f. h. 13-án történt a pestvárosi reáliskola ünnepélyes megnyitása. Katonai és polgári magas hivatalnokok a városi községtanács, a kereskedelmi és iparkamara tagjai, számos tanító, szülők s egyéb hallgatóság gyülekezett az isteni tisztelet után a városi redoutépületbe, mellynek falai között jelöltették ki az ipariskola ideiglenes teremét.

Krássanyi helytartósági tanácsnok ur intézett néhány megnyitó szót az ünnepélyes gyülekezethez, mellyekben kiemelte a jelen pillanat fontosságát: azután Dr. Weiser igazgató ur fejtegette az ipariskolák szükséges voltát, velős, huzamosabb beszédben; végre Dr. Haas Mihály iskolai főfelügyelő ur emelt szót. — A rhetorikai jelességekben dúsz beszéd mindjárt kezdetén szokatlan figyelmet ébresztett, s végig ragadta magával a mindinkább feszült figyelmű hallgatóságot.

Sajnáljuk, hogy lapunk igen korlátolt hasábjain nem közölhetjük az egész szónoklatot, mellyet a f. cz. szónok, hogy: midőn II. József császárnak Budá város emléksobrot szándékozott emelni; a magas szellemű uralkodó ezt írta nekik: „Ha Magyarország mecsáros sivatag vidékei áldott termő földde lesznek változtatva; ha jó országutak, csatornák hálózata fog az ország minden részeiben terjedezni, a kereskedést ipart előmozdítva; ha a népesség száma tetemesen megszáporodik, a tudomány- és művészetek virágozó lábra kapnak; ha a népnevelés új egyházak és iskolák által jobban terjed és gyakoroltatik; ha a sinlődő emberiségnek új menhelyek nyitattak, akkor — csak akkor állítsunk nekem Magyarország fővárosa emléksobrot.“ — Ezen igen helyesen választott idézetről ügyesen áttérve a mai ünnepély tárgyára, kinyilatkoztatá, miszerint az ipariskola alapítói nem csupán Pest város hádjára, hanem az egész hazáéra érdemesíték magukat. Fejtegette a többek között ékes beszéde folyamán, hogy napjainkban semmiféle művelt nemzet nem szigetelheti el magát Európa többi nemzeteitől tetemes károsulás nélkül, s legkevésbé mondá ezt lehetségesnek Magyarországra nézve, részint mert a birodalom tetemes kiegészítő része, részint mert Európa egyik leghatalmasabb szivere, a Duna, foly rajta végig. Kiváltképpen helyesnek nyilatkoztattván azon bölcs intézkedést, miszerint az ujonnan megnyitott iskola egy részében a német, más részében a szép, lovagias, mindinkább fejlődő és terjedező magyar nyelv rendeltetett tannyelvül. — Azon kötelék — ugymond — melly a magyart és németet testvérekül kapcsolja össze, nem mai napi fonadék, évszázadok előtt harcoltak már ők együtt közös ellenség ellen, közös érdekekben számtalan véres harcot, s kétségkívül jövőre is hű testvérek maradnak örömben és bánatban, szűkségben és nyomorúságban.

Végzetül több éjjent mondva ez intézet alapítóira, gr. Thun cs. k. cultusminister ő czára és különösen ő felségére, kinek atyai szárnyai alatt keletkezett az épen megnyitott intézet; ő maga is a hallgatóság harsogó éljenzései közt végezte be az ünnepélyhez alkalmazott tartalomdús, s szónoki jelességekben bővölködő beszédét.

Ezen ünnepély alkalmával keletkezett lelkesedés annyira behatott a községtanács szívébe, miszerint újból elhatározták: hogy a reáliskolának szánt ház minél gyorsabban felépíttessék.

Gőzfürdők.

A gőzfürdőket már a régiak is ismerték, s orosz modorban készítve, csak az 1813-ik év óta jöttek divatba. Az orosz fürdő úgy készül, hogy nagy kövek vagy vasgolyók egy vasrácon egész az izzásig fölmelegítettvén, a fürdőszobában vízzel leöntetnek, miáltal nagy mennyiségű vizgőz fejjük ki; de e végre gőzkazánok is használtatnak. A fából készült für-

dőszobában terraszemüleg egymásra helyezett lóczák vannak ülés és fekvés végett, az alsóbbak hűsebbek, a felsőbbek forróbbak, a legfelsők legforróbbak. A fürdőszoba mellett van egy másik, melly levetkezési- és felöltözésre szolgál. A fürdőszoba melege 36—45° R. néha még több is. Gyakran találni ott készülteket zuhanyozás-, esőfürdőre stb. Vannak másféle gőzfürdők is, mellyek zárt kádakból vagy izzasztó szekrényekből állnak, hol a gőz a fejet és tüdőt nem érintheti és azért kevesebb veszélyvel vannak összekötve, s e mellett, ha kívántatik, a gőz még orvosi pótlékokkal is vegyíthetetik. Struve Drezdában és Assalini Nápolyban a legismeretesebb e nemű intézeteket állította fel, mellyek közül egyik keleti gőzfürdő nevet visel, és egy nádágyból áll, mellyre a beteg fekszik és a mellynek számos nyílásain át a tiszta, vagy gyógyszerekkel is vegyített gőzök, 20—30° R. meleggel előzőnlenek, miket a kór egy-szersmind belehel és a mi mellett bőr, izmok, izek keleti szokás szerint kezeltenek és dörögletnek.

Orvos tanácsa és beleegyezése nélkül sohasem kellene gőzfürdőt használni; bővérűség, vérzési, gutaütéses, tüdővész, vízkóros hajlam, belső részek életművi hibája, ideg gyengeség stb. tiltja annak alkalmazását; gyermekek-, terhesek- és aggottnak sem szabad azzal élni. — Különösen az anyagi alapon nyugvó nyavalyák ellen használtatik a gőzfürdő sikerrel, mint a mellyek nevedett kiválasztások és kiürítések által gyógyíthatatnak; illyek: a csúz, köszvény, görvélykór, rüh, régi bujaker, sömör, idült hurut, mirigybántalmak, nátha, rekedtség, rász- és nádrakórság. Előkészületre nincs mindenhol szükség, s annak megitélése orvosra bízandó. Mellyik évszakban kelljen a gőzfürdőt használni, közönyös, — közvetlenül jóllakás után sohasem ajánlatos az. Szeszeg vagy hevítő italokat venni gőzfürdő előtt nincs helyén, nem is kell abba hevílt testtel menni és csak halkkal levetkezni. Teljesen levetkezve és fapapucsban lép a kór a fürdőszobába, s legelsőben a legelső lóczára ül, de mihelyt teste a forró gőz által megnedvesedett a felsőbbekre megy át, azonban a legfelsőre letelepedni nem mindenkinek tanácsos. Ha tíz perczet töltött az ember a fürdőben, dörögletti testét, aztán hideg vízzel leönteti, vagy fejére rakat hideg vízbe mártott ruhát. A nyavalya-, a testalkat- és a sikerhez képest határozatik meg a gőzfürdők száma. Mielőtt az ember a fürdőszobát oda hagyná, a felső lépcsőkről az alsóbakra száll, s mindeniken több perczig késik, és aztán jól beburkolódva a nyugszobába lép, hol hirtelen megtörölközik s darabig pihen, részint hogy az izzadat kijöttét bevárja, részint hogy a külső levegőre kellően elkészüljön. A gőzfürdőt napjában egyszernél többet használni nem tanácsos, s az igényelt fürdők mennyisége a körülményekhez képest különböző. Ennek meghatározása az orvos kötelessége, a beteg pedig — a fürdő alatt rajta történő változásokra szorosán ügyelni. Az életrend e mellett mérsékelt, könnyen emészthető, s általában a nyavalya természetének megfelelő legyen.

Egyveleg.

— *Borsó és burgonya.* Egy francia földmívelő társulat minapi ülésében a következő különös esetet beszéltek el. Egy földmívelő borsót dugott egy burgonyába (krumplib) s mult évi márcziusban így ülteté el. A borsó nem csak kihajtott, hanem dúsan termett is, a burgonya pedig tizenegy ép burgonyára szaporodott. Azt hiszi az említett földmívelő, hogy ezáltal kettős aratást lehetne előidézni s a burgonya épsége is megőriztetnék.

— *Zuávok leleményessége.* A francia katonaság táborát a zuávok (afrikai öltözetű francia katonák) elmés ötletei és furfangossága szokta leginkább felvidítani. Ilyen zuávelmességet hirdettek minap az újságok, a melly röviden ebből áll. Egyszer a francia előőrsök (fórposztok) szokatlan mozgalmat vesznek észre a szebasztópoli muszka helyőrségben, mint ha erőitést kaptak volna. Nem tudták a francziák, mire vélni a dolgot, s hogy bizonyosat tudjanak, elhatározták, hogy bármi áron el kell fogni egy muszka előőrsöt, a kit azután kikérdezzenek. Könnyű az efféle elhatározni, de végrehajtani igen nehéz, mert a muszka őrszemek igen vigyázók. Több éjjel hiában próbálták a dolgot a francziák, de egyebet nem nyértek vele, mint hogy az egész előőrsi láncolatot fellázították. Ekkor előáll egy zuáv, elmegy az előőrsi parancsnokhoz s ajánkozik, hogy majd elintézi ő, csak bízzák rá a dolgot. Nem sok idő telt a várakozásba. Egy setét, esős éjszakán egy muszka előőrs egyszerre csak azt hallja, hogy valami zörög a szomszéd bokorban. Elküldi, hogy: „Allj, ki vagy!“ — de e kiáltásra nem hall egyéb választ, mint a legtermészetesebb disznóröfögést. Az én muszkám elesodálkozik, füleit hegyezi, s azon töprenkedik, hogy honnan jöhetett ide ez a jó izü állat? — „Ahá! — gondolja magában — bizonyosan az ellenség táborából szabadult ide az istenadta mangaliczája; majd jó lesz az a mi éhes gyomrunknak. De csak csendesen, nehogy a tiszték megtudják, mert még eleszik előlünk!“ — Így gondolkozott a furfangos moszkó s nagy hamisan elkezdé roszul utanzott röfögéssel magához csalogatni a sertést; s valóban ez közeledni is látszik feléje. Ekkor leoldja puskasziját, hogy majd az állat nyakába veti, azonban ez utóbbi egyszerre csak rá ugrik, mint a tigris, földhöz vágja a muszkát s hogy ne kiálthasson, rögtön kendőt gyur a szájába. Erre nagyot füttyent s a közel bokorból három izmos zuáv ugrik elő, kik fel-

kapják a muszkát s mennek vele mint a törgeteg. A képzelt disznó nem volt más, mint egy disznóbőrbe varrt zuáv, ki igen természetihven tudta utánozni a disznó rüfögését. A szegény muszkának hamar elmúlt az étvágya, de annál többet kellett beszélnie, mindenről a mit tudott, a francia előrsi parancsnok előtt.

— *Időprófeta.* Mult őszszel azt jövendölte egy híres külföldi időjós, hogy az idej télen igen sok havunk lesz. Eddig ugyan még nem találta el (legalább nálunk nem), hanem hiszen még eléggé helyre ütheti az idő prófétái becsületét.

Emlékezzünk régiekről.

Valaki azt jegyezte meg, hogy ez a szó „bál“ idegen szó s ezt hozta be helyette „tánc-vigalom.“ Azonban a „tánc“ épen olyan idegen szó, mint a „bál.“ Tehát a magyar nem ismerte sem a bált, sem a tánczot az ősidőkben, hogy nincs reá saját szava? De hogy nincs, csak keresni kell; régi csángó és székely népdalok említik a „dali-tánczot“ tehát a „dali“ szó jelenti a tánczot. Ebből azután könnyen származott a „dálidó“ vagy a hogy később elneveztük „dárídó.“ Már pedig ez világos, hogy olyan mulatságot jelent, a hol „tánczolnak“; s közönségesen most a dárídónak hívják az úgrós vigalmat, a kik nem szégyenlenek magyarosan beszélni. Tehát ezentul *dali* és *dálidó* a vivát! az idegen *táncz* és *bál* helyett.

Nem azért irom alá a nevetem, mintha ezáltal magamat halhatatlannítani akarnám, hanem azért hogy bizonyítsam, miszerint nem tréfálok.

Jókai Mór.

Nemzeti színészet.

JANUÁR. I. *Egressy Gábor* e héten lépett fel a Vas álarczban a pesti nemzeti szinpadon, a közönségnek szünni nem akaró tapsai között, melly oly régen ohajtott első rangu művészet újra láthatva, ebben is egy jelét tapasztalja annak, hogy nemzeti színészetünk boldogabb korszaka ismét visszatérőben van. Második föllépte *Egressynek* Lear királyban történt.

II. *Adakozások.* Többen főuraink közül a nemzeti színház belső kicsinosítására önkénytes adakozásokat kezdének meg; névszerint t. cz. Karácsonyi Gida 200 ft, Rohonczy Lipót 50 ft, Somsics Pál és Lőrincz 50 ft, gr. Almásy Kálmán 100 ft, gr. Andrassy Aladár 100 ft, gr. Barkóczy János 100 ft, Kérász Imre 100 ft, b. Orczy Antal 20 ft, b. Orczy Lajos 100 ft, gr. Szapáry Antal 100 ft, Szilassy József 25 ft, gr. Sztáray László 25 ft. Melly pénzek a munka megkezdéséig a pesti takarékpénztárba tétettek.

Nem tartjuk feleslegesnek megmagyarázni, hogy mi az a nemzeti színház belső kicsinosítása? Mint a világon akármely, úgy a színház diszitményei sem tartanak örökké, sőt meghatározható, hogy öt hat év alatt annyira felhasználhatnak, hogy azokat mind ujjonnan kell csináltatni. Ha ez a teher is a színház rendes jövedelmeire nehezkedik, akkor ez okvetlen a művészet rovására fog történni. Azért méltányolnunk kell derék főuraink gondoskodását, kik e hiányt pótolni törekednek.

Kolozsvári színház. A millyen örömmel üdvözik most magyar lapjaink gróf Ráday Gedeonnak a pesti nemzeti színház igazgatóságára lett kinevezetését — mert benne látják a tapasztalt orvost, ki felfogja üdíteni a roz- orvoslással elrontott, különben erőteljes beteget; épen oly örömmel üdvözltek a kolozsváriak is a mult évben az erdélyi nemzeti színház haldokló ágyánál megjelenő lelkes honfiakat, kik „*Szini Választmány*“ czim alatt áldozatkészséggel vették pártfogásuk alá a nemzet ezen drága kincsét. — Hála az égnek! reményökben nem esalatoztak. E lelkes honfiak eddigelé nem csak tetemes építések tétettek künn, és nagyszerű javításokat benn; hanem nagy áldozattal egy pompás ruha- és könyvtár állítottak elő; és miután derék szini személyzetet alkottattak össze, ernyedetlen buzgalommal igyekeznek kielégíteni a közönség igényeit, és így össze vetett vállakkal munkálnak e nemzeti szent célra. Öszintén ohajtuk: *Legyenek ez ében is hű örei és ápolói az üdülő betegnek.* — Az első rendű színészek most Kolozsvárott: *Priell Cornelia, Pajor Nina, Váradiné, Szilágyi Sándor, Gyulai, Rónai Benedek, Károlyi, Tóth Soma, Filipovics* stb. — Ezek gyönyörködtetik szorgalmas gondos játékkal a kolozsvári közönséget, melly szintén oly szorgalmasan látogatja az előadásokat.

Tárogató.

x* *Esztergamban* mióta ő eminentiája a bibornok herceg-prímás Rómából rendes székvárosába visszaérkezett, egymást váltják fel a tisztelgő fényes küldöttségek. Ő eminentiája, ki leereszkedő nyájassággal fogadja a tisztelgőket, számos nevezetességet, szent ritkaságokat és egyházi czimeket hozott választottainak. Az apostoli áldást, mellyet ő Szent-sége a pápa küld, február 2-án — Gyertyaszentelő Boldogasszony napján — fogja Magyarország főpásztora ünnepélyesen hiveire adni.

x* Hogy *Jókai Mór* munkáit angolra, francziára, németre fordítják, arról már több ízben tettek a lapok említést. Legközelebb *Constable* ur Londonban „Hungarian Sketches“ (Magyar vázlatok) czim alatt ad ki egy könyvet, melly mind *Jókai* angolra fordított beszélyeiből áll. Ugyan-e

könyvet, mint az *angol irodalom* egyik legújabb gyümölcsét, mutatja be a *Revue Britannique* francia folyóirat olvasóinak, s a „*Bárdi család*“ czimű beszélyt egész terjedelmében közli.

x* Sárospatakon a ref. főiskola néhány tanára *görög-magyar* szótárt készít, vannak közöttük, kik már befejezték az átvett részt, s rövid időn remélhetni a könyv megjelenését, melly irodalmunkban, kivált az új iskolai rendszer következtében, igen érezhető hiányt fog pótolni. Bár minél több iskolai könyv írására olyan tanárok vállalkoznának, kiknek szakmájokba vág a könyv, ők tudhatják legjobban, hol a hiány, mellyet pótolni szükség.

x* *Somlyó vidékén, Dabron* helységben, január 2-án késő este tűz támadt s egy óra alatt 46 lakházat, 39 gazdasági épületet, az egyházat, tornyot és iskolát hamvasztotta el. Az oltásban nagy segítségül voltak a közeli vidékiek, kiváltképen dicsérik a kis-szöllősieket és szalókiakat. E szomorú esettel az az örvendetes hír van kapcsolatban, hogy a felebaráti szeretet mindenfelől sietett segéd kezét nyújtani; névszerint Augustus Károly ur több szekér takormányt küldött a leégettnek, a nagy-alásónyiakról pedig az a hír terjedt el, hogy szomszéd hitsorsosaik oskoláját tulajdon költségükön ígérkeztek felépíteni. Derék emberek érte, az ilyen felebaráti szeretetet nyomban szokta Isten áldása követni. — Hogy a leégett épületek biztosítva lettek volna, arról egy szót sem hallottunk.

x* Nánáson egy fiatal leány veszekedés közben ifjabb leánytestvérét egy fejszével halálosan megsértette. Csunya dolog a perlekedés, verekedés mindenkor és mindenféle emberek között, tiszerte csunyább testvérek között, és ha a szelid nőtestvérek annyira jutnak, hogy vérengzés támad közöttök, annak aztán bajos nevet adni, hogy minő dolog ez. — Tiszta józan népnevelés, jöjjön el a te nemzetet boldogító országod.

x* *Sz. Fehérvárott* nagyon ohajtják annak a leánynövelő iskolának minél előbbi életbeléptetését, mellynek megalapításához *Farkas Ferencz* n. prépost ur tetemes áldozattal járult, s ha a községválasztmány olly készséggel mozdítja elő az ép egészséges gyermekek lelki menhelyét, a minő erélyt az *irgalmas nénék* behozatalakor tanusított, kétségen kívül lesz *Sz. Fehérvárott* minél előbb derék nyilvános leánynövelde.

x* *Gr. Bethlen Miklós* a nemzeti színház közkedvességű Bolnaja, elutazott Kolozsvárra vendégzerepelni, a hol bizonyosan nagy sziveséggel fogadandják a kétszeresen vendég testvért.

x* *Fiume* és *Zára* között távirati közlekedés nyitattott meg f. é. első napján, s 3-án már a közforgalomnak is át lön engedve.

x* *Sziszeki* tudósítások szerint 45 ezer mérő buza, s 20 ezer mérő kukorica érkezett oda, s még hasonló szállítmányt vártak, a minél következtében a gabonár tetemesen alább szállott, s talán még alább is esett volna, ha a beálló tél nem akadályozza a vízi tovaszállítást.

x* *A Bécs-győri* vasut váltáságtökeje 6,250,000 pftot tesz. Ezen vasutról mint bizonyos hír terjedt el, hogy a társulat részvényeket szándékozik kiadni, egy részvény ára ezüst pénzt kamatozó 500 frank (mintegy 200 pft) lenne. Ha közrebocsátja határozatát, nem mulasztjuk el mi is azt közölni.

— *A Bécsben* jan. 12. és 13-án véghezment *Perisutti* féle nagy jószág- és pénz-sorhuzásban a következő számok voltak a nyertesek: A 19,583. szám nyerte a Ribnian uradalmat vagy is 200,000 ftot; a 94,875. sz. nyert 25,000 ftot; a 211,658. sz. 12,000 ftot; a 225,750. szám nyert 10,000 pftot; a 23,735 sz. 5,000 ftot; a 147,937. sz. 4000 ftot; a 18,098 és 9276 számok 3000 ftot; a 91,731. és 224,250 számok 2500 ftot; a 198,361, 235,849 és 89,583 sz. ny. 2000 ftot; a 83,722 sz. ny. 1000 ftot; a 17,726 sz. ny. 1600 ftot; a 48,130, 224,854 és 230,655 sz. ny. 1500 pftot; a 230,454 sz. ny. 1400 ft; 161,333 és 7332 sz. ny. 1300 ft; 74,020 és 232,583 sz. ny. 1200 ft; a 208,060 és 233,070 sz. ny. 1100 ft; a 19,582, 19,584, 74,873, 227, 338 és 204,724 sz. nyertek 100 ftot. A kisebb nyertes számokra nézve a t. olvasót a *Perisutti* nagykereskedő ház által kiadott jegyzékre utasítjuk.

x* *Herczeg Batthyányi Fülöp* a pesti testgyakorló intézetnek örök alapítványul 200 pftot adományozott. Ezenben közérdekű szükséges intézet pénztárnoki hivatalát *Székrenyesi József* ur egy évre díj nélkül sziveskedett elvállalni; itt pedig nem az a főnyereség, hogy nem veszi el *Székrenyesi* az intézet pénzét; hanem az, hogy ez az a *Székrenyesi*, a ki mindenütt tud pénz csinálni, s bizonyosan az intézetnek is ott nyit jövedelmező forrásokat, a hol másnak eszébe sem jutott volna.

Szerkesztői könyvtár.

Debreczenből egy feltűnő új könyvet kaptunk. Címe: *Utazás a más világon.* Költői elbeszélés tíz énekben. Irta *Balkányi Szabó Lajos.* Debreczenben, 1854. 8r. 104 l. Ára (?). A szerzőnek, ki folyó iratokban és a vidéki sajtó útján eddig is több népies költeményt tett közzé, jelen művében az erkölcsi irány tünik föl legfőbb szempontul. Nyelvében számos a népies kifejezés, példabeszéd és közmondás, mellyek tanusítják, hogy a nép gondolatvilágát jól ismeri és elsajátította; a gúnyos hangulat, melly erkölcsi irányu valódi népkölteményeinket jellemzi, nála is több helyt tulnyomó. Ohajtottuk volna mégis, hogy népies olvasmánynyá szánt költeményében bár minél kevesbé bocsátkozott volna idegen nyelvészeti és hitregei kitérészekbe.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert.**